

„Ah, če mu pade v vodo, nič več ga ne bo,“ vzdihne Janko in zajoka. V istem trenutku zažvižga v zraku: „fiii, fiii.“ Skopec se je vozil nad tolmunom. Murček je dobro poznal ta glas; zbal se je, zletel, zakričal — in plusk — je padel križavec v tolmun. Nič več ga ni bilo. Janko je jokal, dečkom se je pa tudi milo zdelo, ker se jim je tožilo po križaveu. Janko je iskal tolažbe pri strijci. Ta je pa rekel: „Šiba se ti spodobi, šiba, ne pa tolažba. Ali je treba otrokom nositi denar pri sebi? Kar imaš, spravi, ali daj spravit, da ne izgubiš in ne zapraviš po nepotrebem!“

Janko si je otrl solze in tiho žaloval, ker je bil sam kriv nesreče.

(Dalje prihodnjič.)

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barlà.)

XXII.

 Jej, to je bilo življenje v tistem času, ko mi je bilo domače dvorišče pol sveta. Odigralo se je ondi dovolj prizorov za veselo otročje srce. Od rane jutra pa do poznega večera bilo je ondukaj vedno dovelj zabave!

Zvezde, lesketajoče zvezdice, še niso začele ugaševati in mesec je še v vsem svojem veličanstvu kazal svoje okroglo, debelo lice, ala, vže se je oglasil tam nekje pri sosedovih zgodnji pevec v visokem, zategnjenem glasu sè svojim: kikiriki. Seveda jaz sem to malokdaj čul, ker sem še tačas prav gotovo debelo „štreno vlekkel,“ pač so pa to čuli drugi vaški petelini, kateri so se jeden za drugim oglaševali, ta visoko, oni hripavo, tretji zategnjeno, dokler se je naposled zazdelo tudi našemu velikemu cápanu, s kosmatimi nogami, da tudi on svojo reče, in oglasil se je v globokem glasu, kakovega je premoglo le njegovo grlo sè svojim: kukurukuuu. Dolgo časa ni bilo nobenega odgovora, kakor da se ne usoja nobeden tekmovati s takovim velikanom in kakor da se mu vsi čudijo, dokler se ni začel zopet: kikiriki prvega pevca, a za njim se je oglasil ostali pevski zbor, češ: Jutro je, vže se daní, kikirikikiriki! In res, kakor da so to čule tudi zvezdice gori na temno modrem nebu in jedna za drugo je začela ugaševati. Le mesec, nagajivi mesec, se ni dal, kot da hoče reči, kdo bo meni zapovedoval, saj sem na nebu vendar le jaz gospodar. Vendar ne bode dalo! Tam na vzhodu je bilo vedno bolj svetlo, pokazal se je rudečkasti sij, a rumenkasta svetloba mesečeva se je vedno bolj zgubljevala, dokler ni postal naposled velika bleda krogla, kar je ošabneža tako razjezilo, da se je, ko se je nasmejalo na vzhodu zlato solnčeece, popolnoma skrtil na nebeškem obzorju. Hočeš, nočeš, moraš!

Evo mladega jutra, evo novega življenja v naši vasici. Hišna vrata so se odprla, a za njimi precej tudi ona gori nad svinjakom, kjer je prenočevalo krilato kokošje krdelo s ponosnim cápanom, kateremu je bilo vže težko čakati božjega dne gori v oni temni ječi, katera je bila sicer malo neugodna, vendar potrebna, da se ne priplazi odkod smrdljivi dihur in zvita lesica, kakor poje pesem:

„Lesica je prav zvita zver,
V škalovji ima svoj kvarter,
Kar z repom mahlja in z krempljem prasklja
In' praša, č' so picke doma.“

Hencajte, to se je veselo skočilo doli na prostorno dvorišče! To je bilo raztegovanja spočutih udov in brskanja s kljunčkom sem ter tje po perju, da se nekoliko popravi in očedi perjasta obleka. Čápan je seveda najpopreje pregledal vso svojo družinico, potem pobrskal ponosno se svojimi kosmatimi, capastimi nogami po zemlji, udaril dva-, trikrat s peroti, da je vse perje proč letelo, stegnil svoj dolgi vrat, obrnil glavo malo v stran, odprl kljun in zazvenel je po dvorišču zopet oni zamolkli, globoki: kukurikuuu, kakor da hoče s tem opomniti mojo mater: nù, hišna gospodinja, evo nas vseh do jednega, kje je zajuterk? lačni smo! — In razumela je to dobro moja dobra mati, ker je v onem trenutku vže stala na hišnem pragu s posodico sè zrnjem in glasno klicala v visokem glasu: „Pic, pic, na picka, na!“ — — — In ni bilo treba dvakrat veleti. Od vseh stranij so prhale kokoške: črna, bela, grahovata, kosmatuša, kufica, perasta, čopica, pisanka, rumenka, capla, še celo mlade jarčice¹⁾ se niso ničesar sramovale in hitele tja pred hišni prag. Le ponosni čápan privzdigoval je počasi svoje težke, capaste noge in korakal ponosno kot Kraljevič Marko. To so oni ostri kljunčki padali po rumenem zrnju in čuli so se izrazi zadovoljstva in veselja, zategnjeni: kó, ko, ko! Včasih so se kokoške celo pokregale za kakovo bolj okroglo zrnce, ali bistro oko čápanovo je to precej opazilo, oglasil se je malo jezno in korakal proti oni strani, kjer je bil prepír. Vendar dokler je on prispel do tja, bil je zopet mir. Semtertja priletel je k zajuterku tudi lehkoživi vrabec, vendar sreča njegova, da je imel hitre peroti, drugače bi vedel, kako je ojster čápanov kljun. Kaj se bodeš ti nadloga pritepenska mastila z našim zajuterkom, zasluži si ga sam. Seveda nekoliko zrnec je pa vendar vselej pobral in se potem norčavo smejal gori sè strehe nerodnemu čápanu, kateri se je bil zapodil vanj.

Ko so se želodčki malo umirili, začel se je sprehod po dvorišči. Vse je bilo treba pogledati, povsod je moral kljunček pobrskati. Kokoške so se razšle na vse strani, tu so bile tri ondi dve, vendar predaleč se ni smela nobena zgubiti, ker se je precej oglasil svarilni glas pozornega čápana. Tam pred hlevom so se kokoške najraje zadrževale in brskale sem ter tja, a ko je začelo solnčeece bolj pripekati, kopale so se celo v prsti. Naša mucika in pa psiček Peronček sta se tudi ondukaj igrala. To je bilo skakanja in natezanja dovelj. A ko je bilo včasih res videti, da bi iz šale utegnil nastati kakov prepír, razpodil jo je čápan, kot mogočni gospodar celega dvorišča. Res se je mucika malo zarežala in zavihala svoje ščetinaste brke in Peronček je jezno zalajal, ali kdo bi se s ponosnim petelinom? Ejjej, to je pa tudi bilo kokodajsanja, ko se je zneslo kakovo jajce, kakor da mora to zvedeti cela vas. Mati je dejala na več mestih podlóžek²⁾ v jerbašček in ondukaj so kokoške nesle. A ko je prišel čas kvocanja in kokoši niso hotele več nesti, tedaj jim je moja mamica nasadila na več krajih. Da te šembraj, kakeve so bile v tistem času kokoške, katerim smo tedaj rekali kvočke. Še pogledati

¹⁾ Mlade, jednoletne kokoške.

²⁾ Jajce, katero se kokošim ostavlja v gnezdu.

je nisi smel, kar je naježila svoje perje, oglasila se prav jezno nekolikokrati: kvoc, kvoc, in te gledala tako jezno, da bi človek mislil, da mu bode kar skočila v lase. Nù, saj je pa bilo takrat več veselja, ko so se zvalila mala piščeta, rumena kot turščni žgančki. Kakó so se držala svoje matere in se skrivala pod njeno toplo perje. Hm, to bi se rad v časi s katerim izmed njih poigral in njegov kljunček potisnil v svoje ustnice, vendar jih je preveč varovala skrbna kvočka. A ko se je gori v zraku pokazal požrešni kregulj, in ko so se čuli iz sosednjih dvorišč kliči skrbnih gospodinj: „Krz haj, krz haj, greš nesnaga kreguljna!“ — takrat je kvočka samo nekoliko kratki skrbno zapivkala in vsa piščeta so bila v varnem zavetju.

Vendar niso niti vse kokoši jednake. Mati je nekaterim zastonj polagala podlôžke, kar niso hotele nesti na onem mestu. Poiskale so si same gnjezdo gori na skednju in ondi nesle. Če smo gnjezdo našli, dobro je bilo in veliko veselje za nas otročaje, kateri smo radi gori na senu iskali drobna jajčeca, vendar marsikatera jih je umela tako skriti, da jih nismo našli. To je bilo začudenje, ko je kar najedenkrat prišla iz svojega skrivališča pa ne sama, nego je pripeljala po šestero, osmero drobnjadi, katerim smo rekli, zato ker so se skrivaj izvalili: skrivánčki. Ejej, premetena žival kokoš, premetena!

Ko so piščeta malo odrasla, to je bilo zopet veselja. Jednim zrasla je na glavi rožica in dolgi podbradki, drugim pa ne, prvi bili so petelinčki ali petušički, drugi jarčice. Mati je že vse naprej računala in rekla, tale ostane, onemu pride nož pod vrat. Kaj ne bi, skrbna gospodinja mora misliti na vse. Res je bil včasi obsojen na smrt kakov petelinček ali pa jarčica, ali oglasili smo se mi otročaji in prosili zanj, češ: tako je lep in ljubeznjiv, pustite ga, mama; nù in mati ga je pomilovala, saj je imela dobro srcé. Hej, ali ko so oni petelinčki malo odrasli in ko so se začeli uriti v petju s početka potihó in hripavo, potem pa vedno glasneje in v visokem glasu, to je bilo prepira celo med rodnimi brati. Zaganjali so se jeden v drugega in kljuvali po pol ure, da je bila v časih vsa rožica krvava. Cápan je pa vse to gledal od strani in si modro mislil: „Kaj hočemo, mladost je — norost, ko smo bili mi takovi, tudi nismo bili niti za novčič bolji.“ In res je taka.

Vendar vsaka stvar ima svoj zvršetek, tako to moje pripovedovanje, kot tudi naš cápan. Vi, moji mali prijateljčki, mislite, da se je tudi našemu cápanu jedenkrat nož nabrusil in da je prišel morda o božičnih ali pa velikonočnih praznikih pečen na našo mizo, pa ne bode dalo. Kdo bi se usodil mogočnemu gospodarju našega dvorišča, kakoršnega ne bi našel niti v deveti župniji, potisniti nož pod vrat. Ejej, bil je res lep petelin naš cápan, kaj bi tisto. Take rože kot jo je imal on, iskal bi zaman, podbradki bili so ogromni, na nogah zrasle so mu ostroge, katere bi delale čast vsakemu jezdecu in v njegovem repu lesketale so kar mavrice, a imel je onega zavitega perja toliko, da bi zadostovalo dvema orožnikoma za klobuk. Vendar starost zalezovala je tudi njega. Vedno je bil nekoliko neroden zaradi svojih capastih nog, a pod starost bil je še bolj. In čujte, kako je poginil!

Tam za našim hlevom, v katerem je stanovala naša dobra liska, bila je nekakova mlaka, katera je precej narasla o deževnem vremenu. Tjakaj so metali

iz hleva tudi slamo in gnoj, in ona slama plavala je gori in prekrila celo mlako kakor z nekakovo skorjo. Kdo bi vedel, kaj je iskal ondi naš cápan. Vendar stvar je taka, da je nekikrat po neprevidnosti skočil gori na ono slamo, misleč, da je vse trdno ondi, ali slama se je udrila pod njim. Hotel si je pomagati, mahal sè svojimi capastimi nogami in perotimi, ali udiralo se je povsod pod njim. Pomoči ni bilo, naš cápan se je žalostno utopil.

Kar ni ga bilo videti dva, tri dni. Iskali smo ga povsod in popraševali po njem, vendar vse zaman. Kregulj ga ni mogel odnesti, ker je bil prevelik — ni ga bilo in ga ni bilo. Naposled je vendar spazil naš stari sluga Ivan, da nekaj plava v oni mlaki. Šel je bliže, izvlekel je ono stvar venkaj — bil je naš cápan. Škoda ga je bilo!

Kdo vedi kako, zvedeli so za utopljenega cápana cigani, kateri so se vedno potikali blizo naše vasice. In prišli so ponj. Sam cigan Jožko, kateri je bil nekako njihov starešina, ga je odnesel. To je bilo cigansko gostovanje, ko so se gostili z našim dobrim starim cápanom. Bog jim ga blagoslovi!

Na grobišči.

Na grobišči v zimski noči
Mlada deklica kleči,
Vrô iz prs ji vzdihl vroči,
Sólza ji okó rosi:

„Mati zlata, mati zlata,
Oh, odprite tesni hram,
Oh, odprite ozka vrata, —
Rada, rada šla bi k vam!

Združi z vami naj me jama,
Združi z vami naj me raj!
Kaj brez vas sirota sama
Tu počnèm na svetu naj?

K vam, le k vam sree mi sili,
K vam, le k vam mi koprni,
Saj presrèčno me ljubili,
Mati draga, ste le vi!

Mati zlata, mati zlata,
Oh, odprite tèsni hram,
Oh, odprite ozka vrata, —
Rada, rada šla bi k vam!“

Nagne se ji trudna glava,
Sèn zatisne ji okó, —
K materi ji duša vsplava,
Več ne vrne se v teló . . .

Gregor Gornik.

Grivarjevega Martina god.

Velik je bil zrastel Grivarjev Martin, velik: šele prvo leto je hodil v šolo, pa je bil največji; celo stari šolarji, ki so sedeli vže po tri leta v istem razredu, niso dosegli tako visoko kakor on, pa so večkrat poskušali. Pa ne samo velik je bil Grivarjev Martin, ampak tudi sicer ni maral za nobene otročarije. Kaj ne, kako se drugi otroci veselé, kadar se bliža njihov god? Tudi to leto, o katerem govorimo, vže ni bil več daleč svetega Martina dan.